

Hemşirelik Öğrencilerinin Gözünden Yaratıcı ve Lider Hemşire

Creative and Leading Nurse from the Eyes of Nursing Students

Sevda UZUN^a, Bengü YÜCEBİYİK^b

^aDr. Öğr. Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Gümüşhane, Türkiye

^bÖğrenci Hemşire, Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Gümüşhane, Türkiye

Geliş tarihi/Date of receipt: 15/06/2023

Kabul tarihi/ Date of acceptance: 28/02/2024

ÖZ

Amaç: Bu çalışmanın amacı, hemşirelik öğrencilerinin gözünden yaratıcı ve lider hemşire algısını niteliksel fenomenolojik bir yaklaşım kullanarak değerlendirmektir.

Yöntem: Bu çalışmada nitel araştırma deseni kullanılmış ve 40 gönüllü hemşirelik öğrencisi ile yapılmıştır. Görüşmeler 15 Ekim-15 Aralık 2022 tarihleri arasında bireysel olarak ve yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Veriler, Colaizzi'nin fenomenolojik analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Verilerin analizinde sırasıyla 4 kategori ve 12 tema belirlenmiştir. Bunlar; "Yaratıcı Hemşirenin Özellikleri" (bilgi, beceri, yetkinlik), "Hemşirelikte Yaratıcılığın Önemine Yönelik Düşünceler" (bakım/televa, hasta çıktıları, mesleğin vizyonu), "Lider Hemşirenin Özellikleri" (bilgi, beceri, yetkinlik) ve "Hemşirelikte Yaratıcılığın Artırılmasına Yönelik Düşünceler" (imkan/olanak, ortam ve etkinlik/eğitim) olarak vurgulanmıştır.

Sonuç: Öğrenciler yaratıcı hemşirelerin problem çözme becerisi olan, ekip iş birliğini sağlayabilen, bilgi, beceri yönünden donanımlı olan ve kriz durumlarını yönetebilen bireyler olmasını beklediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca hemşirelik öğrencileri hemşirelikte liderliğin ve yaratıcılığın çok önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Hemşirelik müfredatında yaratıcılık, liderlik, problem çözme becerilerine yönelik dersler olmasının hemşirelik öğrencilerinin yaratıcılık ve liderlik özelliklerini artıracığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik Öğrencisi, Niteleyici Çalışma, Liderlik, Yaratıcılık

ABSTRACT

Objective: The purpose of this study is to evaluate the perception of creative and leader nurses from the perspective of nursing students using a qualitative phenomenological approach.

Methods: Qualitative research design was used in this research. This qualitative research was conducted with 40 volunteer nursing students. The interviews were held individually and face to face between 15 October and 15 December 2022. The data were analyzed using Colaizzi's phenomenological analysis method.

Results: In the analysis of the data, 4 main and 12 sub-themes were identified, respectively. These; "Characteristics of a Creative Nurse" (knowledge, skill, competence), "Thoughts on the Importance of Creativity in Nursing" (care/treatment, patient outcomes, vision of the profession), "Characteristics of a Leader Nurse" (knowledge, skill, competence) and "Towards Increasing Creativity in Nursing" It was emphasized as "thoughts" (opportunity/opportunity, environment and activity/training).

Conclusion: Students stated that they expect creative nurses to be individuals who have problem-solving skills, can ensure team cooperation, are equipped with knowledge and skills, and can manage crisis situations. In addition, nursing students stated that leadership and creativity are very important in nursing. It is thought that including courses on creativity, leadership and problem-solving skills in the nursing curriculum will increase the creativity and leadership qualities of nursing students.

Keywords: Creativity, Leadership, Nursing Student, Qualitative Study

ORCID IDs: SU: 0000-0002-5954-717X; BY: 0009-0005-6458-3422

Sorumlu yazar/Corresponding author: Dr. Öğr. Üyesi Sevda UZUN Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Gümüşhane, Türkiye
e-posta/ e-mail: sevdauzun50@gmail.com

Atf/Citation: Uzun S, Yücebıyık B. (2024). Hemşirelik Öğrencilerinin Gözünden Yaratıcı ve Lider Hemşire. *Hemşirelik Bilimi Dergisi*, 7 (1), 46-57.
doi:10.54189/hbd.1315323

GİRİŞ

Günümüzde hem kişisel hem de mesleki olarak yaratıcılık bireyin kendini gerçekleştirmiş olmasının yansıması olduğu için oldukça önemlidir (Uludağ ve Uzun, 2018). Freud yaratıcılığın egonun zorlanmasıyla ortaya çıkabileceğini ileri sürmüştür (Çam ve Öztürk, 2015; Vexliard, 2017).

Hemşireliğin hem kanıt temelli bir bilim dalı hem de psiko-motor becerisi ve zihinsel, entellektüel gücün kullanılmasını gerektirmesi; hemşirelerin kritik kararları alıp uygularken yaratıcılıklarını ve eleştirel düşünme becerilerini kullanmalarını gerektirmektedir (Güldaş, 2009; Uçan vd., 2008). Eleştirel düşünme becerisini kullanan hemşirelerin, karşılaştığı sorunlarla ilgili sentez yapabilme yeteneğini geliştirdiği, sebep-sonuç ilişkileri kurabildiği, tümevarım problem çözme sürecini hızlandırdığı ve var olan olayları değerlendirme gibi entellektüel yeteneklerini geliştirdiği bilinmektedir (Dirimeşe ve Dicle, 2012; Uçan vd., 2008).

Literatürde yaratıcılık ile iyileşme arasında olumlu bir ilişki olduğu da belirtilmektedir. Hemşireler, hasta/sağlıklı bireyin bakımında yaratıcı çözümleri uygulamada önemli bir rol oynamaktadır. Yaratıcı düşünme, hasta bakımının “nasıl” uygulanması gerektiği konusunda hemşirelere farklı bakış açıları sağlamaktadır (Şabanoğlu, 2022; Ökten ve Güdek Seferoğlu, 2022).

Yaratıcı hemşireler, kurum ve çalışanlar için faydalı, yeni ve çeşitli fikirler ortaya çıkararak hemşirelik uygulamalarında sorun çözme yeteneğini geliştirmektedirler. Hemşirelerin hem günlük yaşamda hem de klinik uygulamalarda ve bakım için gerekli olan kararların alınmasında; karşı karşıya geldikleri birçok etik ikilemlerin çözülmesinde, en üst düzeyde, yaratıcı ve etkin hemşirelik bakımı sağlayabilmeleri için eleştirel bir şekilde düşünmeleri gerekmektedir (Şabanoğlu, 2020; Uludağ ve Uzun, 2018).

Bu bağlamda hemşirelik öğrencilerinin yaratıcı ve lider hemşire algılarını niteliksel fenomenolojik bir yaklaşım kullanarak değerlendirilmesi ve öğretim elemanlarına rehberlik edebilmesi açısından önemlidir. Bu çalışma hemşirelik öğrencilerinin yaratıcı ve lider hemşire algısını niteliksel fenomenolojik bir yaklaşım kullanarak değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Tipi

Hemşirelik öğrencilerinin yaratıcı ve lider hemşire algısını değerlendirmek için nitel araştırma deseni kullanıldı. Bu tasarım, yeni bir olguyu (olay veya deneyim) katılımcıların bakış açısıyla tanımlamada, zengin veri sağlamada ve deneyimlerini detaylandırmada yüksek derecede özgürlük sunduğu için seçildi (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu yaklaşım, araştırılan olgunun özünü ortaya çıkarmak ve deneyimi tam olarak kendini sunduğu gibi, ona ne ekleme ne de çıkarma yapmadan sunmakla ilgilidir (Merriam, 2019; Morrow vd., 2015; Willing, 2013).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2022- 2023 eğitim öğretim yılı güz yarıyılında bir sağlık bilimleri fakültesinin hemşirelik bölümünde öğrenim gören 400 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenen 40 hemşirelik lisans öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Birinci sınıflardan beş öğrenci, ikinci sınıflardan 10, üçüncü sınıflardan 10 ve dördüncü sınıflardan 15 öğrenci ile görüşülmüştür. Birinci sınıf öğrencileri klinik uygulamaya çıkmadıklarından dolayı 5 kişi ile veri doygunluğu sağlanmış ve görüşmeler sonlandırılmıştır. Literatürde, kalitatif araştırmaların örnekleminin, araştırma sorularına verilen yanıtların tekrarlamaya başlamasına göre belirlenebileceği (Erdoğan vd., 2020) ve çoğunlukla 5-25 kişinin yeterli olduğu (Güler vd., 2013) bildirilmiştir. Verilerde maksimum çeşitlilik sağlamak için öğrencilerin yaş, cinsiyet, kronik hastalık gibi

özellikleri dikkate alınmıştır. Amaçlı örneklem yönteminin amacı daha önceden belirlenen bazı önem ölçütlerini karşılayan durumları çalışmak ve gözden geçirmektir. Bu ölçüt/ölçütler araştırmacı tarafından hazırlanabilir ya da önceden hazırlanmış olabilir (Yağar ve Dökme, 2018). Örneklem ölçütü; hemşirelik öğrencilerinin gözünden yaratıcı ve lider hemşire algısıdır.

Örnekleme dahil edilme kriterleri çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden hemşirelik öğrencileri dışlanma kriterleri ise; lisans öğrencisi olmamak, çalışmaya katılmayı kabul etmemek olarak belirlendi. Kriterlere uyan bütün öğrenciler (toplamda 400) görüşmeye davet edildi. Veri doygunluğu bir çalışmada oldukça önemlidir ve çalışmamızda da toplamda 40 katılımcıyla görüşülmüş ve veriler tekrarlayınca doygunluk göz önünde bulundurularak görüşmeler sonlandırıldı.

Ayrıca çalışma, Niteliksel Araştırma Raporlama İçin Konsolide Kriterler COREQ (Consolidated Criteria for Reporting Qualitative Research) yönergelerine uygun olarak raporlanmıştır (Tong vd., 2007; Başkaya ve Demir, 2023).

Tablo 1. Niteliksel Araştırmayı Raporlamak için Birleştirilmiş Kriterler (COREQ)

Alan 1: Çalışma grubu ve özellikleri			
Kişisel Özellikler			
Numara	Öge	Rehber sorular	Açıklamalar
1	Görüşmeci/kolaylaştırıcı	Görüşmeyi hangi yazar/yazarlar gerçekleştirdi?	Görüşmeyi ikinci yazar yürütmüştür.
2	Kimlik bilgileri	Araştırmacının kimlik bilgileri nelerdi?	Birinci yazar: Doktora İkinci yazar: Lisans
3	Meslek	Çalışma sırasında meslekleri neydi?	Birinci yazar: Dr. Öğretim Üyesi, Psikiyatri Hemşireliği İkinci yazar: Lisans hemşirelik öğrencisi,
4	Cinsiyet	Araştırmacı kadın mı erkek miydi?	İki araştırmacı: Kadın
5	Deneyim ve eğitim	Araştırmacı hangi deneyime veya eğitime sahipti?	Birinci yazar nitel kurslar almış, nitel araştırmalar konusunda deneyime sahip ve uluslararası dergilerde nitel çalışmalar yayınlamıştır.
Katılımcılarla ilişki			
6	İlişki durumu	Eğitim başlamadan önce bir ilişki kuruldu mu?	Çalışmaya başlamadan önce bir ilişki kurulmamıştır.
7	Görüşmecinin katılımcı bilgisi	Katılımcılar araştırmacı hakkında ne biliyorlardı?	Öğrenciler araştırmacının öğrenci olduğunu biliyorlardı
8	Görüşmeci özellikleri	Görüşmeci hakkında hangi özellikler bildirildi?	Her görüşmenin başında öğrencilere çalışmanın amacı ve hedefleri hakkında bilgi verildi.
Alan 2. Çalışma tasarımı			
Teorik çerçeve			
9	Metodolojik yönelim ve Teori	Çalışmayı desteklemek için hangi metodolojik yönelim belirtildi?	Bu nitel bir çalışmaydı.
Katılımcı seçimi			
10	Örnekleme	Katılımcılar nasıl seçildi?	Amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır.
11	Yaklaşım yöntemi	Katılımcılara nasıl yaklaşıldı?	Araştırmaya başlamadan önce öğrenciler ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerin zamanlaması çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden öğrenciler tarafından belirlendi.
12	Örnek boyut	Çalışmada kaç katılımcı vardı?	Çalışmaya toplam 40 hemşirelik öğrencisi dahil edildi.
13	Katılmama	Kaç kişi katılmayı reddetti veya bıraktı? Sebepler?	Araştırmaya katılmayı reddeden öğrenci yoktu.
Verilerin toplanması			
14	Veri toplama	Veriler nerede toplandı?	Araştırmanın veri toplama bölümünde ayrıntılı bilgi verilmektedir.
15	Katılımcı olmayanların varlığı	Katılımcılar ve araştırmacılar dışında başka kimse var mıydı?	Araştırmacılar dışında araştırmanın yapıldığı okulda bir öğrenci gözlemci olmuştur.
16	Örneklemin açıklaması	Örneklemin özellikleri nelerdir?	Çalışmaya katılmayı kabul eden lisans hemşirelik öğrencileri çalışmaya alındı.

Tablo 1. Niteliksel Araştırmayı Raporlamak için Birleştirilmiş Kriterler (COREQ) (Devamı)

Veri Toplama			
17	Görüşme rehberi	Sorular, istemler ve kılavuzlar yazarlar tarafından sağlandı mı? Pilot olarak test edildi mi?	Yöntemler bölümünde detaylı bilgi verildi.
18	Tekrarlı görüşme	Tekrar görüşmeleri yapıldı mı? Evet ise, kaç tane?	Hayır
19	Ses kayıt	Araştırmada veri toplamak için ses kaydı mı yoksa görsel kayıt mı kullanıldı?	Görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır.
20	Notlar	Mülakat sırasında ve/veya sonrasında saha notları alındı mı?	Tüm öğrencilerin yanıtları ve araştırmacı gözlemleri kaydedildi.
21	Süre	Mülakatların süresi ne kadardı?	Her bir görüşme 35 ile 45 dakika arasında sürmüştür.
22	Veri doygunluğu	Veri doygunluğu tartışıldı mı?	Veri doygunluğu tartışıldı.
23	Verilerin katılımcılara iadesi	Transkriptler yorum ve/veya düzeltme için katılımcılara iade edildi mi?	Hayır
Alan 3: Analiz ve bulgular			
24	Veri kodlayıcı sayısı	Verileri kaç veri kodlayıcı kodladı?	İki araştırmacı kodları tanımladı.
25	Kodların tanımlanması	Görüşmeciler kodları tanımladı mı?	Temalar ve alt temalar olarak belirlendi.
26	Temaların türetilmesi	Temalar önceden belirlenmiş miydi yoksa verilerden mi türetilmişti?	Temalar verilerden türetilmiştir.
27	Yazılım	Varsa, verileri yönetmek için hangi yazılım kullanıldı?	Veriler manuel olarak analiz edildi.
28	Katılımcı kontrolü	Katılımcılar bulgular hakkında geri bildirimde bulundu mu?	Hayır
Raporlama			
29	Sunulan alıntılar	Temaları göstermek için katılımcı alıntılarını sunuldu mu? Her alıntı tanımlandı mı?	Evet. Temaları/bulguları göstermek için katılımcı alıntılarını sunulmuştur. Örneğin, katılımcı numarası.
30	Tutarlılık	Sunulan veriler ile bulgular arasında tutarlılık var mıydı?	Evet
31	Ana temaların netliği	Ana temalar bulgularda açıkça sunuldu mu?	Evet
32	Küçük temaların netliği	Farklı vakaların bir açıklaması veya küçük konuların tartışılması var mı?	Evet

Veri Toplama

Araştırma, 15 Ocak-15 Şubat 2023 tarihleri arasında Türkiye'nin kuzeyinde bir ilde bulunan bir üniversitede gerçekleştirilmiştir. Kriterlere uyan bütün öğrenciler görüşmeye davet edildi. Veri doygunluğu bir çalışmada oldukça önemlidir ve çalışmamızda da toplamda 40 katılımcıyla görüşülmüş ve veriler tekrarlayınca doygunluk göz önünde bulundurularak görüşmeler sonlandırılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Hemşirelik öğrencileriyle yapılan görüşmelerde uygun bir ortamda ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Görüşmeler, nitel araştırma yöntemiyle hazırlanan ve araştırmacılar tarafından literatüre dayalı olarak oluşturulan ve üç uzmanın görüşleri doğrultusunda düzeltilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile örneklem ölçütleri çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmadaki görüşmeler 35 ile 45 dakika arasında sürmüştür.

Veri Toplama Araçları

Görüşmelerde öğrencilerin yaratıcı ve lider hemşire algısına ilişkin sekiz ana soru ve alt soru kullanıldı.

Görüşme formunda yer alan sorular;

- 1.Yaratıcı hemşire sizce nasıl olmalıdır? Lider hemşire nasıl olmalıdır?
- 2.Hastane ortamında yaratıcı nasıl olmalıdır? Hemşirelerin yaratıcı olduğunu düşünüyor musunuz?
- 3.Hemşirenin neden yaratıcı olması gerekir?
- 4.Hastanede yaratıcılığı teşvik edici faktörler var mı nelerdir?
- 5.Yaratıcılık için hastanede nelerin olmasını isterdiniz? Nelerin düzeltilmesini nelerin gelişmesini isterdiniz?
- 6.Hastanede yaratıcılık için kaynakları yeterli görüyor musunuz? Hangi konuda desteklenmek isterdiniz?
- 7.Hemşirelerde yaratıcılığın artırılması için neler yapılması gerekir sizce?
- 8.Hemşirelikte liderlik nasıl olmalıdır?

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin analizinde fenomenolojik çalışmalar için Colaizzi (1978) tarafından geliştirilen 7 aşamalı analiz yöntemi kullanılmıştır (Morrow vd., 2015). Bu bağlamda, görüşme metinleri ilk olarak üç araştırmacı tarafından bağımsız olarak ve tekrar tekrar okunmuştur. Böylece verilerde neyin açıklandığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Görüşme metinlerinde yer alan önemli ifadeler seçilmiş, yeniden düzenlenmiş ve genel hatlarıyla ifade edilmiştir. Daha sonra ifadelerdeki anlatılmaya çalışılan veriler belirlenmiş ve analiz edilmiştir. Araştırmacılar, bir fikir birliğine varıncaya kadar tartışarak anlamları formüle etmişler ve onaylamışlardır. Daha sonra araştırmacılar temaları ana ve alt temalar halinde belirleyip ve düzenlemişlerdir. Araştırmanın temaları ve alt temaları net ifade anlatımıyla geliştirilmiştir. Araştırmanın bulguları katılımcılara sunularak temaların ve içeriğin doğruluğu güçlendirildi. Ayrıca, katılımcıların ifadelerine yer verilerek, okuyucunun verilerin yorumunu ve analizini doğrulayabilmesi sağlanmıştır (Yıldırım vd., 2021; Ulutaşdemir vd., 2022).

Araştırmanın Etik Yönü

Bu araştırma, Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu (E-95674917-108.99-149378) tarafından onaylanmıştır. Görüşmeye başlamadan önce katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Kayıtlar ve transkriptler parola korumalı bir cihazda saklanmıştır. Çalışma Helsinki Deklarasyonu ve Ulusal Araştırma Komitesi etik standartlarına uygun olarak yürütülmüştür.

BULGULAR

Katılımcıların yirmi ikisi kadın olup beşinin kronik fiziksel bir hastalığı vardır. Hemşirelik öğrencilerinin yaş ortalamaları $19,67 \pm 3,44$ (en düşük yaş 18, en fazla yaş 28) olarak hesaplanmıştır.

Görüşmelerden elde edilen verilerin analizi sonucunda kategoriler, temalar ve alt temalar belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Hemşirelik Öğrencilerinin Yaratıcı ve Lider Hemşire Algısı

Kategoriler	Temalar	Alt temalar
1.Yaratıcı hemşirenin özellikleri	A. Bilgi	A1. Alanında uzman A2. Bilgi yönünden donanımlı A3.Kendini ifade edebilen
	B. Beceri	B1. Problem çözme becerisi olan B2.Ekip iş birliğini sağlayabilen B3.Kriz durumlarını yönetebilen
	C. Yetkinlik	C1.Sorumluluk sahibi C2.Adaetli C3.Sistematik çalışabilen C4.Meraklı
2.Hemşirelikte yaratıcılığın önemine yönelik düşünceler	A. Bakım/tedavi	A1.Hasta bakım kalitesinin artması A2.Zaman ve maliyetten tasarruf A3.Hasta kayıplarının azalması A4.Bakım ve tedavide aksamaların önlenmesi
	B. Hasta çıktıları	B1.Olumlu hasta çıktıları B2.Hasta memnuniyetinin artması B3.Hasta yatış süresinin kısalması
	C. Mesleğin vizyonu	C1. Hemşirelik mesleğinin misyonunun öneminin artması C2.Hemşirelik mesleğinin vizyonunun artması
3.Lider hemşirenin özellikleri	A. Bilgi	A1. Bilgi yönünden donanımlı, A2.Araştırmayı seven
	B. Beceri	B1. Hemşirelik becerilerine sahip B2. Ekip iletişimini sağlayabilen B3. Çözüm odaklı yaklaşabilen B4.Empati yapabilen B5.Adil olan
	C. Yetkinlik	C1.Sorumluluk sahibi C2.Liderlik özelliği olan
4.Hemşirelikte yaratıcılığın artırılmasına yönelik düşünceler	A. İmkan/olanak	A1.İmkanların artırılması A2.İş yükünün azaltılması A3.Çalışma yılı fazla olan hemşirelerin idari görevlerde yer alması
	B. Ortam	B1.Alana katkı sunacak ortamlar yaratılması B2.Sistemdeki sorunların giderilmesi
	C. Etkinlik/eğitim	C1.Seminer/eğitim programlarının yapılması C2.Problem çözme eğitimlerinin verilmesi

Kategori 1. Yaratıcı Hemşirenin Özellikleri

Tema 1. Bilgi

Görüşmelerden elde edilen verilere göre öğrenciler yaratıcı hemşirelerin alanında uzman, bilgi yönünden donanımlı ve kendini ifade edebilen hemşireler olmasını beklediklerini belirtmiştir.

“Yaratıcı bir hemşire kendini iyi ifade etmelidir.” (K17)

Tema 2. Beceri

Görüşmelerden elde edilen verilere göre öğrenciler yaratıcı hemşirelerin problem çözme becerisi olan, ekip iş birliğini sağlayabilen ve kriz durumlarını yönetebilen hemşireler olmasını beklediklerini belirtmiştir.

“Yaratıcı hemşire acil durumlara etkili çözüm bulmalıdır.” (K18)

“Yaratıcı hemşire ekibini yönetebilen, çözüm üretebilen sorumluluk sahibi olmalıdır.” (K39)

Tema 3. Yetkinlik

Görüşmelerden elde edilen verilere göre öğrenciler yaratıcı hemşirelerin sorumluluk sahibi, meraklı, adaletli ve sistematik çalışabilen hemşireler olmasını istediklerini ifade etmişlerdir.

“Yaratıcı hemşirelerin hayal kurma güçleri yüksek, güçlü bir bellek ve merak sahibi, sade ve basit yöntemler yerine kompleks olanları tercih etmelidir. Florence Nightingale gibi bir yönetici olmalıdır.” (K15)

“Yaratıcı hemşire içindeki yaratıcılığı ortaya çıkaran, pratik ve akılcı düşünebilen, geniş bakış açısı olan hemşiredir. Lider hemşire ise ekibine güvenen, sahip çıkan, liderlik yönü yüksek, sistemli ve adaletli olan hemşiredir.” (K7)

Kategori 2. Hemşirelikte Yaratıcılığın Önemine Yönelik Düşünceler

Tema 1. Bakım/tedavi

Hemşirelik öğrencileriyle yapılan görüşmeler sonucunda öğrencilerin hemşirelikte yaratıcılığın artırılması ile hasta bakım kalitesinin artacağını, zaman ve maliyetten tasarruf yapılacağını, hasta kayıplarının azalacağını ve bakım ve tedavide aksamaların önleneceğini belirtmiştir.

“Mesleğimiz gereği pratik düşünen, akılcı, hızlı ve iyi bakım vermeliyiz. Her ortamda yeterli ekibe, malzemeye sahip olamayabiliriz. Bu yüzden elimizden geldiğince yaratıcı olmalıyız ve bakımın kalitesini artırmalıyız.” (K23)

Tema 2. Hasta Çıktıları

Hemşirelik öğrencileriyle yapılan görüşmeler sonucunda öğrenciler; yaratıcılığın olumlu hasta çıktıları, hasta memnuniyetinin artması ve hasta yatış süresinin kısalması gibi durumlar açısından önemli olduğunu belirtmiştir.

“Hastane ortamı doğası gereği seri ve dikkatli olmayı gerektirir. Bu yüzden de karşılaşılan sorunlara normalde olduğundan daha seri cevap vermeliyiz. Geleneksel fikirlere ara verip yeniliğe açık olmalıyız. Yaratıcılık ile birlikte hasta memnuniyeti de artar diye düşünüyorum.” (K16)

Tema 3. Mesleğin Vizyonu

Hemşirelik öğrencileriyle yapılan görüşmeler sonucunda öğrenciler yaratıcılığın hemşireliğin vizyonuna katkı sunacağını belirtmiştir.

“Yaratıcılık sayesinde mesleğin vizyonunun artacağını düşünüyorum.” (K20)

Kategori 3. Lider Hemşirenin Özellikleri

Tema 1. Bilgi

Hemşirelik öğrencileri lider hemşirenin bilgi yönünden donanımlı ve araştırmayı seven biri olmasını beklediklerini belirtmiştir.

“Lider hemşire donanımlı, pratik düşünebilen, ekibine güvenen benim gibi lider ruhlu olmalıdır.” (K26)

“Öz güveni yüksek, bilgi birikimi yüksek ve ani gelişen olaylara karşı nasıl davranacağını bilen, organize yeteneği olan bireyler liderlik ünvanını taşıyabilir.” (K23)

Tema 2. Beceri

Hemşirelik öğrencileri lider hemşirenin beceri yönünden donanımlı, ekip iletişimini sağlayabilen ve çözüm odaklı yaklaşabilen biri olmasını beklediklerini belirtmiştir.

“Lider hemşire problemlere etkin çözümler sunabilen kişidir. Kriz anında ne yapacağını bilir.” (K40)

“Yönetebilen, adaletli, sistemli, sorumluluk sahibi, empati yeteneği yüksek ve etik ilkeleri önemseyen, vicdanlı olmalıdır.” (K35)

Tema 3. Yetkinlik

Hemşirelik öğrencileri lider hemşirenin sorumluluk sahibi ve liderlik özelliği olan bir kişi olması gerektiğini aksi takdirde hemşirenin ekibini yönetmesinin çok zor olacağını belirtmişlerdir.

“Lider hemşire güvenilir, liderlik özelliği olan, açık sözlü, ekibine sahip çıkan, hoşgörülü, sorumluluk sahibi, adaletli biri olmalıdır.” (K13)

Kategori 4. Hemşirelikte Yaratıcılığın Artırılmasına Yönelik Düşünceler**Tema 1. İmkan/olanak**

Hemşirelik öğrencileri yaratıcılığın artırılması için imkan ve olanakların artırılmasını önermişlerdir.

“Daha fazla ekip arkadaşı ve her işin ehli olan personeller, malzemeler, sistemi sağlam bir ortam isterim. Sistemin baştan aşağı düzeltilmesini isterim.” (K12)

Tema 2.Ortam

Hemşirelik öğrencileri yaratıcılığın artırılması için alana katkı sunacak ortamlar yaratılması ve sistemdeki sorunların giderilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

“Teknolojiye yönelimin artması gerektiğini düşünüyorum.” (K18)

“Yaratıcılıkta sorumlu hemşirelerin de hemşireler kadar rol almasını isterdim. Sorumlu hemşirelerin bakıma daha az katılımın yaratıcılık açısından daha çok zamanlarının olduğunu düşündürebilir. Bu nedenle ekip üyelerinin bir parçasının değil tamamının rol alması gerekir.” (K36)

Tema 3.Etkinlik/eğitim

Hemşirelik öğrencileri etkinlik ve eğitimlerle hemşirelikte yaratıcılığın artırılabilirliğini düşündüklerini belirtmiştir.

“Sürekli güncel yöntemler öğrenilmeli, hemşireler yeni yöntemler hakkında bilgilendirilmeli, gerekirse literatür bilgilerini güncellemek için seminer verilir kurslara gönderilmelidir.” (K17)

“İmkanlar arttırılabilir, her hemşirenin içindeki yaratıcı taraf ortaya çıkarılmalıdır, bunun için eğitimler, seminerler, etkinlikler düzenlenebilir.” (K21)

TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı; hemşirelik öğrencilerinin gözünden yaratıcı ve lider hemşire algısını niteliksel fenomenolojik bir yaklaşım kullanarak değerlendirmektir. Öğrencilerin yaratıcı ve lider hemşireye dair algıları ve düşünceleri dört kategoride ele alınmıştır.

Yaratıcı Hemşirenin Özellikleri

Yaratıcı düşünce ve bilişsel esneklik, bireylerin yukarıda söz edilen durumlara uygun davranışlar sergileyebilmeleri için sahip olmaları gereken özellikler arasında yer almaktadır. Yaratıcılığın ve bilişsel esnekliğin tanımları incelendiğinde, yaratıcı bireylerin çoğu zaman yeni ürünler, fikirler ortaya koyabilen, sorunlara farklı yönlerden bakarak alışılmışın dışında akılcı çözüm önerileri sunan bireyler olarak tanındığı bildirilmektedir (Tayhan vd., 2023).

Hemşirelik bilim ve sanattan oluşan bir sağlık disiplini olduğu için hemşirelik mesleğinde yaratıcılık oldukça önemlidir. Sorunları yaratıcı bir şekilde çözmeye çalışan hemşireler çalışma alanlarında en kaliteli bakımı sunabilecekleri şartları sağlamaya çalışmalıdır. Yaratıcı hemşireler, buldukları kurumda etkili bir güç oluşturmakta ve hemşirelik mesleğinin gelişimine katkıda bulunmaktadır. Hemşirelikte yaratıcılık, sağlık bakım kalitesini yükseltmektedir (Uludağ ve Uzun, 2018). Etkin bir hemşirelik bakımının temelini yaratıcılık ve mantık oluşturmaktadır. Özellikle bireyselleştirilmiş bakımda hemşireler her birey ile etkin iletişimi başlatmak ve sürdürmek için yaratıcı düşünce becerilerini kullanmalıdır (Bekmezci, 2019). Çalışmada da öğrencilerin yaratıcı hemşirelerin benzer özelliklerinden bahsettiği görülmektedir. Ancak özellikle birinci sınıf öğrencilerinin soruları cevaplarken zorlandığı durumlar görülmüştür. Bu durumun birinci sınıf öğrencilerinde henüz hemşirelik kimliği ve felsefesinin oluşmamış olabileceğinden kaynaklandığı söylenebilir.

Hemşirelikte Yaratıcılığın Önemine Yönelik Düşünceler

Hemşireliğin hem kanıta dayalı olması hem de psiko-motor becerisi ve zihinsel, entellektüel gücün kullanılmasını gerektirmektedir (Kılınç ve Öztürk, 2019). Hemşireler, hastane veya diğer sağlık kuruluşlarında yenilikçi hemşirelik bakım hizmetini geliştiren, destekleyen, sunan, değişime ve sağlık sistemlerinin modernizasyonuna öncülük eden yenilikçiliğin öncüleri olarak tanımlanmaktadır. Hastalara birebir bakım veren hemşirelerin yenilikçi davranışı, örgütsel amaçlara ulaşmada aktif katılımcılar olmak ve daha geniş anlamda sağlık bakımının amaçlarını gerçekleştirmek için gereklidir (Lafçı ve Taş, 2022).

Günümüzde kendini geleceğe taşıma amacı olan her yapı gibi hemşirelik mesleği de gelecekteki varlığını korumak için bilişsel esnekliğe ve yaratıcı fikirlere gereksinim duymaktadır. Hemşirelik insan hayatına dokunan bir meslektir. Meslek üyeleri sürekli değişen çalışma ortamlarında, hastalara bütünsel bakım sunmak adına farklı koşullar ve ortam şartları ile sıklıkla karşılaşmaktadır. Hemşirelerin karmaşık durumlar ile başa çıkabilmeleri için yaşadıkları zorluklara zamanında, etkili, yaratıcı ve esnek fikirler ile yanıt verebilmeleri gerekir. Bu durumlara ek olarak mesleki açıdan hemşireliğin de kendi bilgisini, teknolojisini üretebilmesi ve vazgeçilmez olduğunu kanıtlayabilmesi adına bilişsel esnekliğe ve yaratıcı düşünme becerisine sahip meslek üyelerine ihtiyacı bulunmaktadır (Tayhan vd., 2023). Hemşirelik öğrencilerinin yaratıcılığı önemli bir durum olarak gördükleri belirlenmiştir.

Lider Hemşirenin Özellikleri

Sağlık bakım sistemindeki kalite, problemlerin çözümü için eğitim, deneyim ve bilgi ile yasal ve etik ilkeler çerçevesinde karar almak oldukça önemlidir. Bireyin kliniğe yattığı andan itibaren sağlığı ile ilgili durumlarda karar verebilmek ve profesyonel bakımı sağlayabilmek için liderlik davranışı gösteren hemşirelere ihtiyaç duyulmaktadır. Aynı zamanda

hemşirenin kendi kararlarını kendisinin verebilmesi ve liderlik davranışlarını geliştirmesi mesleğin vizyonu açısından oldukça önemlidir (Avcı ve Başer, 2019).

Hemşireliğin istenilen hizmet kalitesine ulaşması ve hemşirelik hizmetlerinde başarılı olunabilmesi için hemşirelerin hem kendilerine hem de izleyenlerine değer veren, kendi özelliklerinin farkında olan, adil davranan, özgüvenli, dürüst, bilgiyi dengeli ve tarafsız değerlendiren, kişiler arası ilişkilerinde şeffaf ve başarılı olan, yüksek ahlaki değerlere sahip ve grubun hedefleri ile bireysel hedefleri birleştirebilen liderlere gereksinimi vardır. Bu bağlamda devreye lider hemşireler girmektedir (Kılınç ve Öztürk, 2019).

Liderlik yalnızca yönetici hemşirelerde bulunması gereken bir özellik değildir. Lider hemşire diğer hemşireleri hasta ya da sağlıklı bireye bakım uygulanmasında belirlenen amaçlara ve sonuçlara ulaşılması için etkilemektedir. Bu bağlamda çağdaş hemşirelik uygulamaları hemşirelik uygulama ve becerileri bağımsız, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerine dönüştürecektir (Aksu ve Yiğit, 2019). Hemşirelik öğrencilerinin liderliği önemli bir durum olarak gördükleri saptanmıştır.

Hemşirelikte Yaratıcılığın Artırılmasına Yönelik Düşünceler

Öğrencilerin yaratıcılığın artırılması amacıyla öncelikle öğrencilere yaratıcı düşünme becerisi kazandıracak olan öğretmenlerin kişisel yaratıcılıkları destekleyecek iklim ve ortamı sağlaması gerekmektedir (Yüner ve Özdemir, 2020). Afsar ve Masood'un (2018), hemşire ile yaptıkları araştırmada, hemşirelerin yaratıcı öz yeterlik algısının, dönüşümcü liderlik, süpervizöre güven ve belirsizlikten kaçınmanın yenilikçi iş davranışı üzerindeki etkisine aracılık ettiği belirlenmiştir. Öz yeterlik, eyleme başlamada ilk kararı vermeyi, çaba göstermeyi, direnişler karşısında devam etmeyi sağlayan, yenilik sürecindeki faaliyetler için önemli bir motivasyon faktörü olarak değerlendirilen, bireylerin davranışlarının en önemli belirleyicilerindendir. Bu nedenle, bireylerin yaratıcı çalışmalara katılımı için yaratıcı öz yeterlik algılarının desteklenmesinin önemli olduğu belirtilmektedir (Bang ve Reion, 2017). Hemşirelikte yaratıcılığın artırılması çok boyutlu bir kavram olup hemşirelerin öz yeterliliklerinin desteklenmesi, imkan/olanaklarının artırılması, eğitim, seminer gibi programların düzenlenmesinin hemşirelerin yaratıcılığını artırabileceği düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıklarından biri, tüm katılımcıların Türkiye'nin kuzeyindeki bir şehirdeki üniversitedeki hemşirelik birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin seçilmiş olmasıdır. Sonuçlar, katılımcılara ve araştırmanın yürütüldüğü ortama bağlıdır. Küçük katılımcı grubu, hemşirelik öğrenci popülasyonunu temsil etmemektedir.

SONUÇ

Sonuç olarak, bu çalışma hemşirelik öğrencilerinin lider ve yaratıcı hemşire algısına yönelik ön kanıtlar sunmaktadır. Öğrenciler yaratıcı hemşirelerin problem çözme becerisi olan, ekip işbirliğini sağlayabilen, bilgi, beceri yönünden donanımlı olan ve kriz durumlarını yönetebilen bireyler olmasını beklediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca hemşirelik öğrencileri hemşirelikte liderliğin ve yaratıcılığın çok önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Hemşirelik müfredatında yaratıcılık, liderlik, problem çözme becerilerine yönelik dersler olmasının hemşirelik öğrencilerinin yaratıcılık ve liderlik özelliklerini artıracığı düşünülmektedir.

Araştırmanın Etik Yönü/Ethics Comittee Approval: Bu çalışmanın yürütülebilmesi için Gümüşhane Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan E-95674917-108.99-149378 sayılı etik kurul izni alınmıştır.

Hakem/Peer-review: Dış hakem bağımsız.

Yazar Katkısı/Author Contributions: Fikir ve kavram: SU, BY; Planlama: SU, BY; Veri toplama ve/veya işleme: SU, BY; Veri analizi ve/veya yorumlama: SU; Literatür taraması: SU, BY; Makale yazımı: SU; Eleştirel inceleme: SU.

Çıkar Çatışması/Conflict of Interest: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek/Financial Disclosure: Yazarlar çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

KAYNAKLAR

- Afsar B, Masood M. (2018). Transformational leadership, creative self-efficacy, trust in supervisor, uncertainty avoidance, and innovative work behavior of nurses. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 1-26. doi: [10.1177/0021886317711891](https://doi.org/10.1177/0021886317711891)
- Altunay E, Oral G, Yalçınkaya M. (2014). A qualitative research about mobbing implications in educational institutions. *Sakarya University Journal of Education*, 4(1), 62-80. doi: [10.19126/suje.37750](https://doi.org/10.19126/suje.37750)
- Aksu D, Yiğit R. (2019). Çocuk kliniklerinde çalışan hemşirelerin liderlik özellikleri ve aile merkezli bakım arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(2), 98-110.
- Avcı E, Başer M. (2019). Klinik karar verme sürecinde hemşirelerin liderlik özellikleri. *ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 6(2), 1-5.
- Başkaya E, Demir S. (2023). The problems and information needs of patients with bipolar disorder during the treatment process: A qualitative study in Turkey. *Archives of Psychiatric Nursing*, 42, 45-54. doi: [10.1016/j.apnu.2022.12.007](https://doi.org/10.1016/j.apnu.2022.12.007)
- Bekmezci E. (2019). *Hasta ve hemşirelerin bireyselleştirilmiş bakım algısı*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Çam MO, Öztürk TE. (2015). Yaratıcılık. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 31 (2), 78- 85.
- Demir S, Ercan F. (2018). The first clinical practice experiences of psychiatric nursing students: a phenomenological study. *Nurse Educ. Today*, 61, 146–152. doi: [10.1016/j.nedt.2017.11.019](https://doi.org/10.1016/j.nedt.2017.11.019)
- Dirimeşe E, Dicle A. (2012). Hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerini incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(2), 89-98.
- Erdoğan S, Naheçivan N, Esin MN. (2020). Hemşirelikte araştırma: süreç, uygulama ve kritik. Nobel Tıp Kitabevleri.
- Güldaş K. (2009). Yönetici hemşirelerin yaratıcılık düzeyleri ve liderlik tarzlarının belirlenmesi (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güler A, Halıcıoğlu MB, Taşkın S. (2013). Sosyal bilimlerde kalitatif araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kılınç KÖ, Öztürk H. (2019). Hemşirelikte otantik liderlik. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 1(6), 55-63.
- Lafçı D, Taş G. (2022). Hemşirelerin öz yeterlilik algısının ve yaratıcı kişilik özelliklerinin yenilikçi davranışlarına etkisi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(2), 337-351. doi: [10.26559/mersinsbd.1067151](https://doi.org/10.26559/mersinsbd.1067151)
- Merriam SB, Grenier RS. (Eds.). (2019). *Qualitative research in practice: Examples for discussion and analysis*. John Wiley & Sons.
- Morrow R, Rodriguez A, King N. (2015). Colaizzi's descriptive phenomenological method. *The Psychologist*, 28(8), 643–644.
- Ökten Ç, Seferoğlu, EG. Hemşirelik eğitiminde kavram haritası kullanımının yaratıcı düşünme eğilimleri ve akademik öz-yeterlik düzeyine etkisi. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 31(2), 229-234. doi: [10.34108/eujhs.964817](https://doi.org/10.34108/eujhs.964817)
- Şabanoğlu G. (2020). *Hemşirelerin eleştirel ve yaratıcı düşünme becerileri ile bireyselleştirilmiş bakım algıları arasındaki ilişki* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Tayhan A, Çetinkaya A, Sabıkma Ç, Bintepe P. (2023). Hemşirelik öğrencilerinin sosyal zeka düzeyleri ve etkili bazı değişkenler. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 7(1), 1-11.
- Tong A, Sainsbury P, Craig J. (2007). Consolidated criteria for reporting qualitative research (COREQ): A 32-item check list for interview and focus groups. *International Journal for Quality in HealthCare*, 19(6), 349–357. doi: [10.1093/intqh c/mzm042](https://doi.org/10.1093/intqh/c/mzm042)
- Uçan Ö, Taşçı S, Ovayolu N. (2008). Eleştirel düşünme ve hemşirelik. *Fırat Üni. Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 3(7), 17-27.
- Uludağ E, Uzun S. (2018). Hemşirelik eğitiminde öğrencilerin yaratıcı düşünce becerilerinin incelenmesi (Gümüşhane ili örneği). *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(3), 63-70.
- Ulutaşdemir N, Ay H, Göçmen A, Uzun S, Kulakaç N. (2022). Needs of caregivers of patients with palliative neurological problems: a qualitative study. *Current Psychology*, 1-7. doi: [10.1007/s12144-022-03800-w](https://doi.org/10.1007/s12144-022-03800-w)

Vexliard, A. Yaratıcılık Teorileri ve Eğitim. (Erişim Tarihi: 20 Haziran 2017). <http://dergiler.Ankara.edu.tr/dergiler/34/964/11878.pdf>.

Willig, C. (2013). *Introducing qualitative research in psychology*, 3rd ed. Open University Press.

Yağar F, Dökme S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: Araştırma soruları örneklem seçimi, geçerlik ve güvenilirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-9.

Yıldırım A, Şimşek H. (2016). *Qualitative research methods in social sciences*, 10th ed. Seçkin Publishing.

Yıldırım N, Aydoğan A, Bulut M. (2021). A qualitative study on the experiences of the first nurses assigned to COVID-19 units in Turkey. *Journal of Nursing Management*, 29(6), 1366-1374. [doi: 10.1111/jonm.13291](https://doi.org/10.1111/jonm.13291)

Yüner B, Özdemir M. (2020). Okul yenilikçiliği ile öğretmen yaratıcılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (50), 162-179. [doi: 10.9779/pauefd.538207](https://doi.org/10.9779/pauefd.538207)